תורה אור

סתם יינם אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית, המפקיד יינו אצל עובד כוכבים אסור בשתיה ומותר בהנאה והתנן המפקיד פירותיו אצל עובד כוכבים הרי הן כפירותיו של עובד כוכבים לשביעית ולמעשר כגון שייחד לו קרן זוית, אי הכי בשתיה נמי לישתרי דהא רבי יוחנן אקלע לפרוד אמר כלום יש משנת בר קפרא תנא ליה ר' תנחום דמן פרוד המפקיד יינו אצל עובד כוכבים מותר בשתיה קרי עליה °מקום שיפול העץ שם יהו' שם יהו ס"ד אלא שם יהו פירותיו. א"ר זירא לא קשיא הא ר"א הא רבנן דתניא אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עובד כוכבים ומלאוהו יין ומפתח או חותם ביד ישראל *ר"א מתיר וחכמים אוסרין א"ר חייא בריה דרבי חייא בר נחמני א"ר חסדא אמר רב ואמרי לה אמר רב חסדא אמר זעירי ואמרי לה א"ר חסדא אמר לי אבא בר חמא הכי אמר זעירי הלכה כר"א. אמר רבי אלעזר הכל משתמר בחותם אחד חוץ מן היין שאין משתמר בחותם אחד ור' יוחנן אמר אפי' יין משתמר בחותם אחד, ולא פליגי הא כר"א הא כרבנן איכא דאמרי א"ר אלעזר הכל משתמר בחותם בתוך חותם חוץ מן היין שאין משתמר בחותם בתוך חותם ורבי יוחנן אמר אפילו יין משתמר בחותם בתוך חותם ותרוייהו כרבנן מר סבר כי פליגי רבנן עליה דר"א בחותם אחד אבל בחותם בתוך חותם שרו ומר סבר אפילו חותם בתוך חותם אסרי, היכי דמי חותם בתוך חותם אמר רבא אגנא אפומא דחביתא שריקא וחתימא הוי חותם בתוך חותם ואי לא, לא, דיקולא ומיהדק הוי חותם בתוך חותם לא מיהדק לא הוי חותם בתוך חותם נוד בדיסקיא (חתימה) פיו למטה הוי חותם בתוך חותם פיו למעלה לא הוי חותם בתוך חותם, וכי כייף פומיה לגיו וצייר וחתים הוי חותם בתוך חותם ת"ר בראשונה היו אומרים יין של עין כושי אסור מפני בירת סריקא, ושל ברקתא אסור מפני כפר פרשאי, ושל זגדור אסור מפני כפר שלים, חזרו לומר חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות מעיקרא מאי סבור ולבסוף מאי סבור? מעיקרא סבור אין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים לא שנא פתוחות ולא שנא סתומות ולבסוף סבור כי לא קפיד, אפתוחות, אסתומות מקפיד קפיד; וסתומות מותרות ורמינהי

קהלת יא

סתם יינם אסור בהנאה · משום גזירת יין נסך : **ומטמא טומאת משקין** · מטמא טומאת אוכלין ומשקין כתורת משקין טומאת שרץ שאינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין ושיעורן לקבל טומאה ברביעית הלוג *ככל טומאת משקין : **והתנן המפקיד פירותיו אצל העובד כוכבים הרי הן כפירותיו** · למעשרות ולשביעית דחיישי לחלופי וה"נ דלמא חלפיה והאי חמרא דעובד כוכבים הוא : **שייחד לו קרן זווית** · ומסר לו מפתח או עשה חותם : **פרוד** · מקום של בר קפרא הוא ונפטר בר קפרא : **שיפול העץ** · ששכן שם תלמידי חכמים : **שם יהו ס"ד** · שהוא עצמו ימלא שם והא שכיב ליה : **אלא שם [יהו פירותיו]** · ימלאו פירות העץ שנשרו ממנו אף כאן הצריך לדברי חכמים ישאל את בני העיר ששומעין ולמדין ממנו ומלמדים אותן לאחרים : **מפתח או חותם ר"א מתיר** · אף בשתיה : **וחכמים אוסרין** · לעשות כן ואי עבד שרי בהנאה כדאמרינן לעיל : **ותרוייהו כרבנן** · דאי כר"א בחותם אחד נמי שרי : **אגנא אפומא דחביתא** · כפה מזרק ע"פ החבית : **שריקא** · טח במים וידבק סביבות פי המזרק לדופני החבית : **דיקולא** · כפה סל ע"פ חבית והחבית מגופה דהיינו ב' חותמות מגופת החבית שדבוקה בחבית ונתייבשה וסל כפוי עליה : **ומיהדק** · נכנס בדוחק פי הסל לבלוע את החבית הוי חותם בתוך חותם(ב) ולא טרח לזיופי כולי האי : **לא מיהדק** · (ג)טח לימלו הוי כמאן דליתיה : **נוד** · של עור מלא יין וקשור ומונח בתוך דיסקיא של עור : **פיו** · של נוד : **למטה** · בתוך דיסקיא : **הוי חותם בתוך חותם** · דטרחא(ד) להפוך ולהתיר קשר הדיסקיא וקשר הנוד ולחזור ולקשרה, כולי האי לא טרח : **ואי כייף פומיה** · של נוד לגיו ולצייר וחותם כעין שקושרין נודות שלנו של שמן שלאחר שקושרים אותו מכניסין פי הנוד כשהוא קשור בתוכו ועוד קושרים אותה פעם אחרת אפי' אין דיסקיא הוי חותם בתוך חותם: **עין כושי** · מקום כותים : **בירת סריקא** · עובדי כוכבים הן וסמוכין לעין כוש : **ברקתא** · עיר של כותים : **כפר פרשאי** · עובדי כוכבים : **וזגדור** · כותים :

המפקיד יינו אצל עובד כוכבים אסור בשתיה ומותר בהנאה · ובסמוך משמע שהפקידו בחותם אחד ותימה מאי קסבר ר' יהודה בן בתירא אי לא חייש לזיוף כר"א אפילו בשתיה לשתרי ואי חייש לזיוף כרבנן אפי' בהנאה ליתסר שמא נגע בו העובד כוכבים ונסכו וי"ל דרבי יהודה בן בתירא לטעמיה דאמר לקמן בפרק ר' ישמעאל (דף נט:) יין של ישראל שנגע בו עובד כוכבים מותר בהנאה חדא דאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים ועוד שאומר לו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי ואע"ג דחיישי לזיוף דנגע ביה ושתה מיניה [א]לא החמירו כ"כ לחוש לאחלופי בשלו שיאסר גם בהנאה כיון שכל עיקר יינם אינו אסור אלא מדרבנן : **דאמר** רב הלכה כר"א שמתיר יין בחותם אחד · ולקמן פ"ב (דף סט: ושם) נמי אמרינן הלכתא קיימא לן כר"א דלא חייש לזיופא ויש להקשות דרב אדרב דהא אמר רב לקמן (דף לט.) חבי"ת בחותם אחד אסור סימן חלב בשר יין תכלת ועוד קשה דרב אשי אמר לעיל (דף כט:) גבי חומץ ויין מבושל א"צ חותם בתוך חותם משמע הא יין גמור צריך חותם בתוך חותם וכן רבא דשקיל וטרי לקמן בסמוך היכי דמי חותם בתוך חותם משמע דס"ל דלא סגי בחותם אחד וכולה סוגיא דשמעתא מיירי בחותם בתוך חותם והיה מתרץ ר"ת דההוא דרב דלקמן מיירי בישראל חשוד וגרע מעובד כוכבים מפני שהוא בטוח שיאמינוהו ולא מירתת כ"כ וכן ההיא דרב אשי דלעיל (דף כט:) כ"מ לענין ישראל חשוד וכן רבא מפרש חותם בתוך חותם אליבא דרבנן ואפי' אליבא דהלכתא איכא נפקותא כגון ישראל חשוד וההיא *)דרבה בר רב הונא(ה) אתקדלה לבישרא אתלתא קרנתא כשמשלחה ביד עובד כוכבים ולהכי סגי בחותם אחד וקשה קצת פר"ת דנבואה היא להעמיד כל אלו ההלכות בישראל חשוד ואכן בעובדי כוכבים קיימינן ורב אשי לעיל הזכיר חומץ ביד עובד כוכבים אין צריך חותם בתוך חותם ומשמע הא יין ביד עובד כוכבים צריך ועוד דבירושלמי משמע דההיא בעובד כוכבים איירי וגם רש"י וה"ג פירשוהו בעובד כוכבים לכך נראה לפרש דהכא והתם בעובד כוכבים איירי ויש לחלק בין שולח לחבירו ואינו חוזר ורואה חותמו להכירו דאז צריך חותם בתוך חותם דלא מרתת שסבור האחר לא יכיר החותם אבל היכא שמניחו ביד העובד כוכבים ועתיד לראות חותמו(ו) להכיר די בחותם אחד תדע שכן הוא שהרי ר"א הזכיר בדבריו המפקיד יינו אצל עובד כוכבים ובסתמא אדם דעתו לחזור שם להכיר חותמו וסתמו אבל רב אשי דלעיל הזכיר בדבריו חומץ שלנו ביד עובד כוכבים משמע ששולחו ביד עובד כוכבים ורבא נמי אשכחן לקמן דקאמר נוד בדיסקיא ופיו למטה ואיהו גופיה אמר בפ' בתרא (ז) (לקמן עד:) כי הוה משדר גולפי להרפניא סחיף להו אפומייהו וחתים להו אבירזייהו ומלתיה דרב לקמן (דף לט.) מיירי בשולח ביד עובד כוכבים כפרש"י וה"ג :

ולא פליגי הא ר"א והא רבנן · פירוש לא פליגי אליבא דחד תנא אלא מר סבר כר"א ומר סבר כרבנן א"נ לא פליגי וכולהו כר"א קיימי דפסק רב כוותיה אלא מר מפרש מילתיה דר"א ומר מפרש מילתייהו דרבנן וא"ת ורבי אלעזר היכי קאי כר"א הא ר"א גופיה קאמר בפ"ק דנדה (דף ח.) דאין הלכה כר"א בכולהו סידרי °אלא בארבע וי"ל דשאני הכא דקאי ר"מ כוותיה לקמן פרק ר' ישמעאל (דף סא.) בברייתא דאמר הלוקח בית וכו' וכה"ג משני תלמודא התם בפ"ק דנדה (שם:) : **ותרוייהו** כרבנן · וא"ת אימור דרבי יוחנן סבר כר"א ומפתח וחותם דקתני בברייתא ר"ל תרוייהו דהשתא הוי חותם בתוך חותם וי"ל דתלמודא משמע ליה דמפתח וחותם דקתני בברייתא לא משום דבעינן תרוייהו מדלא קאמר שתי מפתחות או ב' חותמות אלא מפתח או חותם קאמר וגם יש גורסים מפתח או חותם :

סתומות מותרות · ואף על פי שאין כך סתומות שלא יהו פתוחות מתחלה מכל מקום כיון שדעתו לסתמן להתקיים למכור לישראל מנכר קא נכר להו שפיר ואינו חפץ שיחשדוהו ישראל כלל :

*) [כ"מ כג ע"ב וגם בתוס' ד"ה אתלתא].

השולח

עט א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הלכה ג סמג לאוין קמח טור ש"ע י"ד סימן קכב סעיף א :

פ ב מיי' פ"ז מהלכות אבות הטומאה הל"ה:

פא ג מיי' פי"ג מה"ל הלכה ט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קל סעיף ג :

פב ד מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה טו :

פג ה מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קמח טור ש"ע י"ד סי' קל סעיף א :

פד ו ז מיי' שם הלכה א טור ש"ע שם סעיף א :

פה ח ט מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם סעיף ד :

[דמאי פ"ג מ"ד בכורות יח:]

[שבת קכב.]

◆

רבינו חננאל

בכוזית כמת וכעבודת כוכבים. סתם יינו אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית הפקידו ליינו ישראל אצל עובד כוכבים אסור בשתיה ומותר בהנאה . איני והתנן בדמאי פ"ג המפקיד פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ הרי הן בחזקתן למעשר ולשביעית אצל העובד כוכבים כפירותיו הנה המפקיד אצל העובד כוכבים נעשו אותם הפירות כפירותיו וביינו אמרינן אסור א) בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית ופריק ר' ירמיה הא דאמר ר' יוחנן משום ר' יהודה בן בתירא כגון שייחד לו העובד כוכבים קרן זוית והוא שמותר בהנאה · ומקשינן עליה אי הכי בשתיה נמי לישתרי דהא כדתנא ליה רבי תנחום משנת בר קפרא המפקיד יינו אצל עובד כוכבים מותר בשתיה קרי עליה ר' יוחנן מקום שיפול העץ שם יהו פירותיו ב)ופירק ר' זירא פירוק אחר ואמר מתני' דדמאי כרבנן דאסרי ור' יוחנן דאמר כרבי ג) אליעזר דתניא אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצרו של עובד כוכבים ומלאהו יין ומפתח וחותם ביד ישראל רבי אליעזר מתיר בשתיה ולא חייש לזיופא · ואסיקנא משמיה דרב חסדא אמר זעירי הלכתא כר' אליעזר· א"ר אלעזר הכל משתמר חותם בתוך חותם ביד העובד כוכבים חוץ מן היין שאינו משתמר אלא בשומר ור' יוחנן אמר אפי' יין משתמר חותם בתוך חותם ביד עובד כוכבים ותרוייהו רבי יוחנן ור' אלעזר כחכמי' דאסרי ר' יוחנן סבר כי פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בחותם אחד אבל חותם בתוך חותם אפילו רבנן שרו . היכי דמי חותם בתוך חותם אגנא שריקא אחביתא וחתימא הרי זה חותם בתוך חותם ואי לא הוי כי האי גוונא לא הוי חותם בתוך חותם . דיקולא אפומא דחביתא חתימא אי מהדק הוי חותם בתוך חותם ואי לא מהדק לא . נוד צרור בדסקיא צרירא וחתימא אם פי הנוד בתוך הדיסקיא והדיסקיא למעלה צרורה וחתומה הוי חותם בתוך חותם ואי לא הוי פי הנוד למטה בדסקיא לא הוי חותם בתוך חותם והלכתא כר' יוחנן וקיימא לן דכל כסוי שעל פי החבית אי מיהדק ואין אדם יכול להסירו מבלי שבירת החותם הרי זה חותם בתוך חותם: עין כושי מדור של כותים ובירת סריקא קרוב להן מדור עובדי כוכבים וכן ברקתא וכפר פרשה וכן (נגדיד) [זגדור] וכפר שחלים אסרו מדורות של כותים מפני מדור של עובדי כוכבים שהולכין ובאין אצלן: קסברי רבנן אין כותי מקפיד על מגע עובד כוכבים וכל יין שלהן מגע עובד כוכבים הוא חזרו לומר חביות פתוחות של כותים אסורות סתומות מותרות לבסוף סברי כי לא קפדי אפתוחות אבל

א) ר"ל וא"כ במפקיד יינו אצל עובד כוכבים נ"כ יהי' אסור בהנאה דהא אמרינן דודאי כחליפו ביינו . ב) מלשון רבינו ז"ל משמע דגרס בגמ' אלא א"ר זירא וכיד מסי' קמא לגמרי : ג) הדבר צ"ע דא"כ הדרא קושיא לדוכתה דאפילו בשתי' נמי לשתרי דהא ר"א מתיר אפי' בשתיה .

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי לא לא הוי חותם בתוך חותם דיקולא ומיהדק וכו' נוד בדיסקיא וחתמו פיו : (ב) רש"י ד"ה ומיהדק וכו' דלא טרח : (ג) ד"ה לא מיהדק דנוח : (ד) ד"ה הוי וכו' דטורחא הוא להפוך : (ה) תוספות ד"ה דאמר רב וכו' וההיא דרבה בר רב הונא ורב דאתך לה לבישרא אתלתא קרנתא מיירי כשמשלחה . נ"ב פרק גיד הנשה בדף צה : (ו) בא"ד לראות חותמו ולהכירו די : (ז) בא"ד בפ' בתרא. נ"ב בסוף דף עד ומשמע מדברי התוס' שס"ל דכסיא דסחיף כו' לא הוי אלא חותם אחד דלא כפרש"י לשם וכן נראה מדברי התוס' לשם ע"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה המפקיד · לא החמיר כ"כ כו' · נ"ב עיין לעיל כ"ט ב' דמשום אחלופי לא חיישינן בחותם אחד (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' קי"ח ס"ק ה' וסי' קל ס"ק ח') :

גליון הש"ס תוס' ד"ה ולא וכו' אלא בארבע· עיין נדה דף מח ע"א תוספות ד"ה אמר :

נושא/מבנה 2 לשונות בענין צורך לחתומות א-או-ב לשמירת תכולת כלים מפני חילופי

מבנה 3 דוגמאות של חותם בתוך חותם

נושא דין חביות יין של כותים שקועים במקומות של עכו"ם

[illegible]